

AZ OKTATÁS, MINT MEGTÉRÜLŐ BEFEKTETÉS ELEMZÉS A JÖVEDELEM, KARRIER ÉS TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ TÜKRÉBEN

– Kolozsvári Krisztina –

Az oktatásnak mint a társadalmi és gazdasági fejlődés motorjának szerepét széles körben elismerik. Ennek ellenére a konkrét megtérülés mértékét nehéz pontosan meghatározni. Jelen tanulmány célja, hogy átfogó képet nyújtson az oktatás egyéni és társadalmi hozamairól, különös tekintettel azok gazdasági és társadalmi aspektusaira. Az oktatás befektetési értékét elemezve a tanulmány arra törekszik, hogy feltárja, hogyan járul hozzá az oktatás az egyének gazdasági stabilitásához, társadalmi beilleszkedéséhez és karrierlehetőségeik bővítéséhez. A vizsgálat kvantitatív módszertannal készült, amelynek célcsoportját a 18–50 év közötti, legalább érettségivel rendelkező személyek alkották, akik többsége részt vett vagy részt vesz valamilyen fizetős képzésben. Az elemzés során összevettem az eredményeket korábbi kutatásokkal és hivatalos statisztikai adatokkal, hogy átfogó képet kapjak az oktatási befektetés szerepéről és hatásáról. A kutatás fő kérdései között szerepelt, hogy mi motiválja az embereket a tanulásra, milyen hozamokat várnak az oktatásba való befektetéstől, mely oktatási formákba fektetnek be, és hogy ezek hogyan kapcsolódnak össze a jövedelemmel és a sikerrel. A tanulmány kiemeli az élethosszig tartó tanulás jelentőségét, amely a kulcskompetenciák és alapkészségek fejlesztésére, valamint az együttműködési képességek elsajátítására összpontosít. Az eredmények világosan mutatják, hogy az oktatásba való befektetés nem csak gazdasági és társadalmi hozamokkal jár, hanem jelentősen javítja az egyének életminőségét és önbizalmát. A tanulmány rávilágít arra is, hogy az élethosszig tartó tanulás, különösen a felnőttkorban történő oktatás támogatása, egyre fontosabbá válik a modern társadalomban.

Kulcsszavak: oktatás, gazdasági megtérülés, élethosszig tartó tanulás, munkaerőpiac, motiváció, hozam, életminőség

Bevezetés

Az oktatás mint befektetés hosszú távon jelentős időbeli és pénzügyi ráfordítást igényel, és alapvető szerepet játszik az egyén személyes és szakmai fejlődésében. Az oktatás elengedhetetlen feltétele többek között a versenyképesség megtartásának; a stabil életszínvonal kialakításának; a kulcskompetenciák (idegennyelv, digitális ismeretek, tanulási és kulturális kompetenciák) elsajátításának; a társadalmi beilleszkedésnek és a munkanélküliség leküzdésének. Gazdasági feltételei mellett társadalmi hatása is jelentős: csökkenti a társadalmi egyenlőtlenségeket, növeli a különböző intézményekbe vetett bizalmat és hozzájárul a mentális

jólét megteremtéséhez is (University of Bristol, dátum nélkül.; Hungarian Ministry of Education, 2001). Ezen pozitív hatások mellett a gyorsan változó munkaerőpiac és a globalizáció kihívásai is fokozzák az élethosszig tartó tanulás és felnőttoktatás szükségességét (Tyson, 2014)¹.

Az oktatás finanszírozására vonatkozó állami kezdeményezések, mint az ingyenes vagy kedvezményes tanrend, étkezési és beiskolázási támogatások, pályázati hozzájárulások és ösztöndíjak, fontos szerepet játszanak a tanulási lehetőségek biztosításában. Ugyanakkor, az oktatáshoz való hozzáférés még mindig jelentős anyagi hozzájárulást igényelhet az egyén és családja részéről.

¹ Az élethosszig tartó tanulás és ezáltal a felnőttoktatás azért is fontos tényező, mert Európa népessége folyamatosan öregszik, ezáltal egyre kevesebb a fiatal munkavállaló és egyre több az aktív munkából kivonuló. Az oktatás anyagi támogatása mellett így a felnőttkori oktatás minél szélesebb körű támogatása is egyre inkább megoldandó problémává válik.

A tanulmány célja, hogy a kismintás, kvantitatív kérdőíves kutatás révén feltárjam az oktatásba való befektetés motivációit, hozamait és hatását az egyének gazdasági és társadalmi helyzetére. Különös figyelmet fordítok arra, hogy az oktatás milyen szerepet játszik a jövedelem, a karrier lehetőségek és társadalmi integráció szempontjából, valamint hogyan befolyásolja ez az egyének életminőségét és önbizalmát a 21. században.

Az oktatás és foglalkoztatás alakulása Magyarországon az 1980-as évektől

Magyarországon az 1980-as évektől kezdődően erőteljes növekedés indult meg a közép- és felsőfokú tanulók arányában, melynek folyamatát expanzióként tartjuk számon. Az expanzió hatására az érettségi megszerzése alapkövetelménnyé vált; nőtt a felsőoktatásban tanulók aránya, melynek hatására új iskolatípusok jelentek meg és népszerűbbé vált a felnőttképzés (iskolarendszeren kívüli oktatás) és az egész életen át tartó tanulás (Tanfolyamtár, 2009).

A 2000-es évek elejére rohamosan megnőtt az érettségizettek és felsőoktatási oklevéllel rendelkezők aránya (2011-re a népesség fele érettségizett) és csökkent az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők aránya; jelentősen bővült a képzések és egyetemi karok száma és nőtt a humán- és társadalomtudományokra, illetve a gazdaságtudományokra jelentkező hallgatók száma. A nők aránya is jelentősen megnőtt az oktatási intézményekben: 2001-ben a férfiak és nők aránya a diplomások körében kiegyenlítődött, majd 2011-től kezdődően napjainkig jellemzően a nők vannak fölényben a legtöbb képzésben (Országos Felsőoktatási Információs Központ, n.d.; OECD, 2023). A KSH 2011-ben kiadott közleménye szerint az általános iskolai és szakképzést folytató intézményekben a férfiak túlnyomó többsége, míg a gimnáziumokban és felsőoktatási intézményekben a nők túlnyomó többsége figyelhető meg (KSH, 2011).

Az oktatási expanzió hatással volt a foglalkoztatás és munkavállalás körülményeire. A növekvő iskolai végzettség magasabb elvárásokat jelentett a munkavállalókkal szemben. Míg korábban a munkavállalás alapvető feltétele az alap- vagy középfokú végzettség megszerzése volt, addig a 2000-es évektől a diploma és a továbbképzés is minimum elvárássá emelkedett.

Ennek eredményeképp a 2000-es évek elejére csökkent az általános iskolai vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási aránya és nőtt a magasabb végzettségűek foglalkoztatása. 2011-re Magyarország minden régiójában nőtt a foglalkoztatottak aránya és csökkent a munkanélküliek száma, valamint a szolgáltató szektor előtérbe került a mezőgazdasággal szemben (KSH, 2011).

A 2011-es népszámlálás óta tovább emelkedett a gimnáziumi érettséggel és felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, míg a szakmai érettséggel és szakmunkás végzettséggel rendelkezők aránya csökkent. 2016-ban jelentős változás történt a diplomások arányában, különösen a társadalomtudományokban, gazdasági és jogi képzéseken. Bizonyos képzések (pl. tanítóképzés, dajkaképzés) is feminizálódtak, és az érettségizettek között a nők aránya meghaladta a férfiak arányát. Az iskolai végzettség magasabb szintjével rendelkező személyek egyre nagyobb mértékben vesznek részt további képzéseken, emellett az idősebb korosztályok bevonása is nőtt, a 30–35 év felettiiek egyre növekvő érdeklődést mutatnak az egyetemi végzettség megszerzésében (KSH, 2011; KSH, 2016).

Az expanziónak és a növekvő munkaerőpiaci elvárásoknak köszönhetően az élethosszig tartó tanulás egyre fontosabbá vált, melynek köszönhetően megnőtt az iskolarendszeren kívüli és informális oktatási képzésben résztvevők aránya. A tanulók motivációja már nemcsak az általános iskola és középiskola idejére terjedt ki, hanem az ország lakossága körében egyre nagyobb teret hódítottak az iskolarendszeren kívüli és informális képzések.

2011 és 2016 között a munkaerőpiaci feltételek listájában már szerepeltek bizonyos kulcskompetenciák, a munkáltatók versenyképességük megtartása érdekében elvárják a munkavállalótól a nyelvvizsgák, illetve számítógépes ismeretek széles körű birtoklását. Ennek eredményeképp az iskolarendszeren kívüli képzésen egészítik ki tudásukat azok, akik a formális képzésben már elsajátították az alapokat vagy bővíteni szeretnék meglévő ismereteiket. Felnőttképzés során olyan kompetenciák elsajátítására nyílik lehetőség, mint például az egészségügyi, gépjárművezetői, illetve a kulturális kompetenciák (KSH, 2016).

A magasabb oktatási szintek jobb foglalkoztatási kilátásokkal és magasabb jövedelemmel járnak együtt. 2020-ban a középfokú vagy poszt-szekundáris nem-terciális végzettséggel² rendelkezők 43%-kal többet kerestek, mint az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők több mint kétszer annyit kerestek, mint az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők. Ez jelentősen meghaladja az OECD átlagát (OECD, 2020).

Az oktatás anyagi finanszírozása, állami és munkaadói támogatás

Az oktatás finanszírozásával kapcsolatos felmérések azt mutatják, hogy a fizetős képzések finanszírozása letöbb esetben önerőből (tanulás melletti munka vállalásával) vagy szülői támogatással valósul meg (Farkas, 2013). A tanulás melletti munka vállalása egyre elterjedtebb, melynek oka, hogy az önköltség sokszor meghaladja a család bevételeit vagy a család nem nyújt megfelelő anyagi támogatást.

Az oktatás finanszírozásában egyre nagyobb az igény a különféle forrásokra és hozzájárulásokra, ezért az emberek gyakran olyan munkát keresnek, ahol a munkáltató saját bevétele terhére nyújt támogatást a felnőttkori tanulás kivitelezéséhez. 2011-ben a Statisztikai Tükör kiadott egy jelentést arról, hogy a felnőttképzés támogatásában nagymértékben részt vesznek a vállalatok is: míg a kisebb vállalatok csak hagyományos képzésekbe, a nagyobb vállalatok a hagyományos és egyéb szakmai képzésekbe is beruháznak. A vállalatok beruházási célja a vállalat versenyképességének növelése azáltal, hogy egy gyorsabb és hatékonyabb munkavállalót kap vissza (KSH, 2011).

Mivel a vállalatok versenyképessége az ország gazdasági helyzetét is befolyásolja, a felnőttképzést ma már jelentősen támogatja a Munkaügyi Központ, illetve az Európai Unió is pályázatok és hozzájárulások révén. Olyan képzések is indulnak évről évre, melyek hátrányos helyzetűeket, foglalkozásából elbocsátottakat és hiányszakmákat tanulókat is egyaránt támogatnak.

Az oktatásba való befektetés főbb motivációi és hozamai

2009-ben az OFI oldalán megjelent egy 2000-ben lezajlott kutatás eredménye, mely az oktatásba való befektetés főbb motivációit és hozamait vizsgálta. Polónyi István ennek a kutatásnak egyik eredményeképp jelentette meg 2004-ben a felnőttképzés megtérülési rátájáról szóló tanulmányát. Polónyi szerint az egyének tanulási motivációja mögött az az elképzelés áll, hogy a képzés növeli a termelékenységüket, emeli munkabéruket és megóvja őket a munkanélküliség veszélyeitől. A felnőttképzésben való részvételt legnagyobb mértékben a szaktudás bővítése, az álláskeresés reménye, szakképesítés megszerzése motiválja; de nem hagyható figyelmen kívül a munkahelyi előmenetelnek és vállalkozás indításának motivációs ereje sem (Polónyi, 2004).

Az általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a szakmunkás végzettséggel rendelkezők körében a szakképzettség megszerzése és a szaktudásbővítése a fő motivációs tényező; a felsőfokú végzettségűek körében jelentősebb mozgatóerő a karrierépítés szándéka.

Polónyi arra is választ keresett, hogy vajon milyen hozama lehet az oktatásba való befektetésnek és azt a választ kapta, hogy főképp karrierépítés (új ismeretek, jobb állás, fizetésemelés, előléptetés) a várható hozam. A karrierépítés mellett jelentős mértékben vannak olyanok, akiknek jó társasági élményben vagy hasznos időtöltésben volt részük a képzés során. Ezzel tulajdonképpen Polónyi azt támasztotta alá, hogy az oktatásba való befektetés célja mindig egy jól látható hozam elérése, amely leggyakrabban valamilyen gazdasági előnyt jelent. (Polónyi, 2004.) 2013-ban a Magyar Coachszemlében megjelent egy másik kutatás, melyben a coaching, mint a felnőttképzés egyik formájának hatékonyságát vizsgálták. A kutatásból egyértelműen kiderült, hogy a coaching egyre népszerűbb képzési forma, köszönhetően annak, hogy számos területen képes fejleszteni az egyént. A coaching nemcsak az idővel való gazdálkodást és döntéshozást segíti elő, de nagy szerepe van a hatékony kommunikációban, kapcsolatépítésben és konfliktuskezelésben is (Dobos, 2013).

¹ Olyan oktatási szint, amely a középiskolai (szekundáris) oktatást követi, de még nem éri el az egyetemi vagy főiskolai (terciális) szintet. Ez magában foglalja így többek között a szakképző iskolákat, melyek specifikus képesítést adnak, de nem sorolják az egyetemi vagy főiskolai képzés szintjére.

Az oktatási attitűd egyébként nem csak a foglalkoztatási kilátásokat befolyásolja, de egyúttal a bérszinteket is. Az OECD jelentései szerint a középiskolai vagy poszt-szekundáris nem-terciális végzettséggel rendelkező munkavállalók 29%-kal többet keresnek, mint azok, akik nem rendelkeznek középfokú végzettséggel, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők kétszer annyit keresnek. Magyarországon a felsőfokú végzettségű munkavállalók bérrelőnye még nagyobb volt az OECD átlagnál 2022-ben (OECD, 2022).

Az oktatásba való befektetés összefüggése a mentális egészséggel és jólléttel

Az oktatásba való befektetés fontossága nem csupán annak gazdasági következményei miatt fontos. 2002-ben a *Wider Benefits of Learning* (Az oktatás szélesebb körű hozamai) című tanulmánykötet az oktatás szélesebb körű hozamait mutatta be. A tanulmánykötet egyes részeiből egyértelműen kiderül, hogy az oktatásnak és ezáltal az iskolai végzettségnek nagy szerepe van az egészséges és boldog élet kialakításában; az intézményekbe vetett bizalom megerősítésében; a hatékony kommunikációban

és a jól működő kapcsolatok kialakításában; az egyenlőtlenség és munkanélküliség leküzdésében, illetve a hatékony bűnmegelőzésben. Minél magasabb az egyén iskolai végzettsége, annál elégedettebbnek bizonyul saját anyagi helyzetével kapcsolatban és annál pozitívabb képet alkot a különféle intézményekkel kapcsolatban. A végzettség növelése csökkenti a bűnelkövetések és munkanélküliek számát, csökkenti a társadalomban megjelenő konfliktusok számát és ezáltal hozzájárul a teljes testi-lelki harmónia eléréséhez (Centre for Research, 2002).

Az előző fejezetben leírtak szerint egyértelmű a kapcsolat az iskolai végzettség és a jövedelem között, azt viszont itt szeretném kiemelni, hogy az alacsonyabb jövedelem általában párosul bizonyos negatív háttérnyezőkkel (hátrányos helyzet, elégedetlenség, stigmatizáció, munkanélküliség, rossz lakáskörülmény, rossz egészségi állapot); a magasabb iskolázottságúaknál ezzel szemben kedvezőbb feltételek (jobb lakáskörülmények, egészséges életmód, magas jövedelem) mutatkoznak.

Az oktatásba való befektetés motivációi és hozamai kapcsán a korábbi tendenciák továbbra is érvényesülnek. Az oktatásba való befektetés célja továbbra is a gazdasági előnyök elérése, beleértve a magasabb jövedelem és karrierépítési lehetőségeket. Az oktatás hosszú távú befektetés, amely nem csak gazdasági, hanem társadalmi hozamokat is biztosít, beleértve a jobb egészségi állapotot és a társadalmi integrációt (OECD, 2023; Polónyi, 2004).

Az Élethosszig tartó tanulás szerepe és jelentősége

Az egész életen át tartó tanulás (lifelong learning vagy longlife learning) egy 1980 óta ismert jelenség, melynek legfontosabb célja a gazdasági eredményesség fenntartása, önfejlesztés és önmotiválás. Míg az iskolarendszerű képzésben formális oktatás folyik, a felnőttoktatás és az élethosszig tartó tanulás magában foglalja az informális (internet általi vagy CD-ből, könyvből történő tanulás) és nem formális (tanfolyam, távoktatás, magánóra stb.) tevékenységet is. A tanulás döntő szakasza tulajdonképpen a felnőttkorra datálódik, ahol lehetőség adódik a formális képzéseken elsajátított szakképzettség és alapkészségek/képességek kibővítésére, illetve a munkaerőpiaci és globális méretű változásokhoz való alkalmazkodásra. Az élethosszig tartó tanulás így sikeres adaptálódást eredményez (Tankönyvtár, 2010; KSH, 2004).

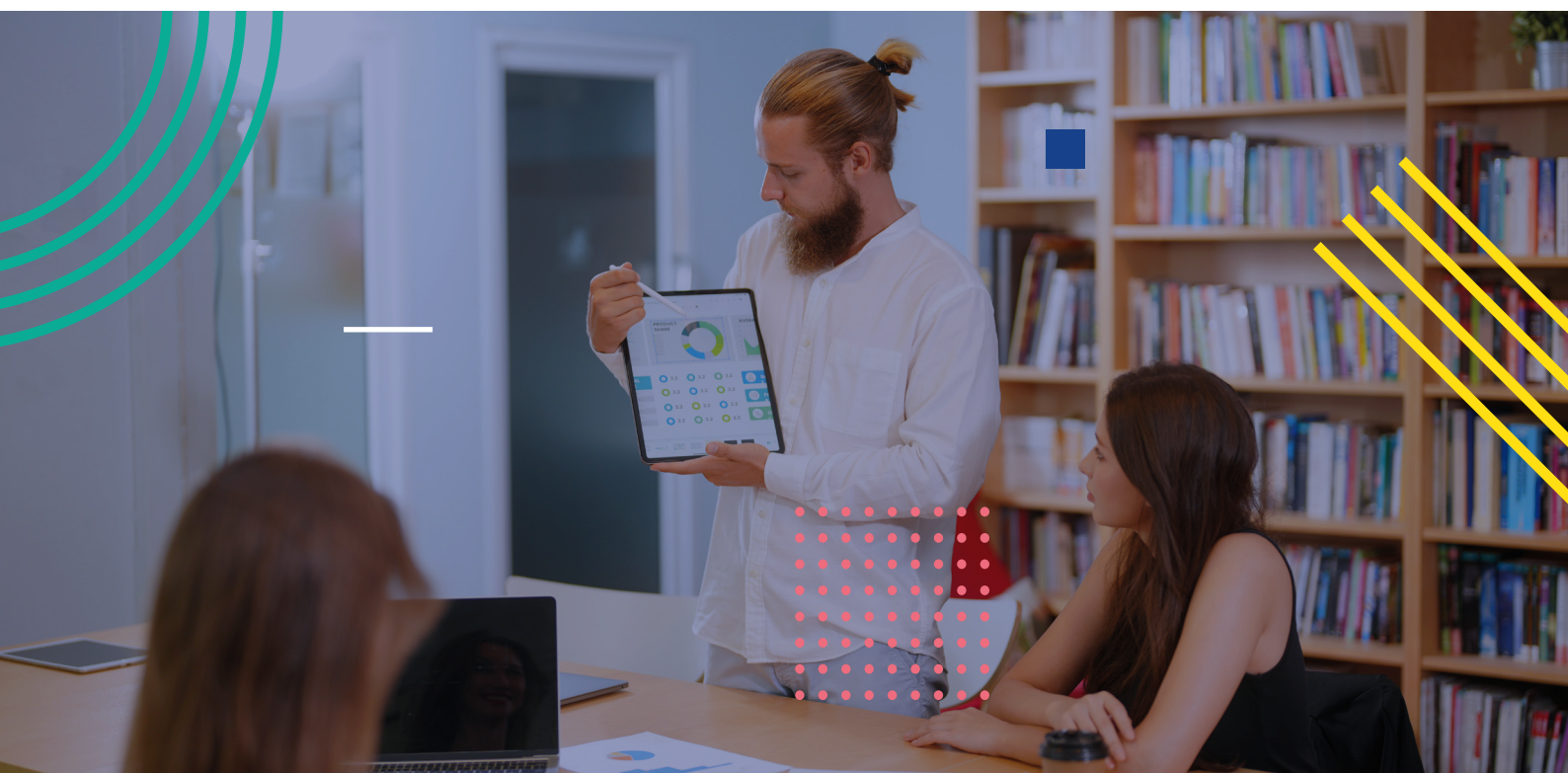
Az élethosszig tartó tanulás természetesen ma már sokkal többet jelent és egyre növekvő jelentőséggel bír a modern társadalmakban a gyors technológiai változások és a globális gazdasági fejlődés miatt.

Az életünk során folyamatosan szükségünk van ugyan is az új ismeretek megszerzésére és készségeink fejlesztésére ahhoz, hogy versenyképesek maradjunk és alkalmazkodjunk. Az élethosszig tartó tanulás a kulcs a munkaerőpiaci követelményeknek való megfeleléshez, a fenntartható fejlődéshez.

Az online platformok, távoktatás és a digitális kurzusok széles körű elérhetősége lehetővé teszi az emberek számára, hogy saját tempójukban tanuljanak és fejlődjenek. Új tudást és készségeket szerezhethetünk ma már akár az otthonunk kényelméből, a munkahelyen vagy bárhol, ahol hozzáférésünk van az internethez. Az élethosszig tartó tanulás lehetőségei sokszínűek, és testre szabhatók az egyéni érdeklődésünk és célok szerint.

Nem elhanyagolható a fentebb taglalt egészség és jóllét kapcsolata, hiszen az élethosszig tartó tanulás nem csak a szakmai fejlődést segíti elő, de jelentős hatással van az egyéni önbizalomra, személyes fejlődésre és életminőségre. A tanulás lehetőséget ad arra, hogy új hobbit vagy szabadidős tevékenységet kezdjen el az egyén, új érdeklődési területet ismerjen meg vagy akár személyes célokat érjen el.

A társadalom szempontjából nézve, a jól képzett és folyamatosan fejlődő munkaerő hozzájárul a gazdasági növekedéshez és innovációhoz, segít csökkenteni a munkanélküliség és szakképzett munkaerő hiányának problémáját, továbbá lehetőséget ad a társadalmi mobilitásra.

Mindez hozzájárul a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez és a szociális mobilitás elősegítéséhez.

Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy az oktatási intézményeknek és a kormánynak fontos szerepük van az élethosszig tartó tanulás támogatásában. Az oktatási rendszernek rugalmasnak kell lennie és lehetőséget kell teremtenie a felnőttek számára a visszatérésre az oktatási rendszerbe. A munkáltatóknak is be kell vonniuk magukat a folyamatba, és támogatást, ösztönzést kell nyújtaniuk alkalmazottaiknak az élethosszig tartó tanuláshoz.

A kutatás módszertana és célkitűzése

2023-ban egy kismintás kutatást végeztem, mely során azt vizsgáltam, hogy milyen motivációk állnak az oktatásba történő befektetés mögött, valamint milyen hozamokat várnak az emberek az oktatásba való befektetéseiktől. Megvizsgáltam továbbá, hogy milyen az élethosszig tartó tanulás jelenlegi megítélése az oktatásba fektetők körében.

A kutatás kvantitatív módszertannal készült, amelynek célcsoportját a 18 és 50 év közötti, legalább érettségivel rendelkező személyek alkották, akik részt vesznek vagy részt vettek korábban valamilyen fizetős képzésben. A kutatásban résztvevők száma adattisztítást követően 120 fő (80 százalék nő és 20 százalék férfi).

A kutatás adatgyűjtése 2023 negyedik negyedévében egy hónapos időszak alatt zajlott. A mintavétel hólabda módszerrel történt, mely a kutatás kezdeti szakaszában egy egyetemi facebook csoportban történő megosztással indult. A csoport tagjait arra kértem, hogy továbbítsák a kérdőívet azoknak, akik már részt vettek vagy jelenleg is részt vesznek valamilyen képzésben, ami nem feltétlenül az egyetemi képzés része. Ezzel a módszerrel célom az volt, hogy a válaszadók között olyan személyek is szerepeljenek, akik közvetlen tapasztalatokkal rendelkeznek a felnőttkori képzésekkel kapcsolatban.

Az adatgyűjtés után elengedhetetlen volt az adattisztítás folyamata. Ennek során az adatbázisból szelektáltam és „missing”-ként jelöltem azokat a válaszokat, melyek nem feleltek meg a kutatás kritériumainak, így például olyan válaszadók adatait, akik az egyetemi képzést önmagában jelölték vagy akik nem vettek részt releváns képzésekben.

A kutatás, noha nem reprezentatív, mégis fontos betekintést enged a képzésekbe történő befektetés mögötti motivációkba és az emberek elvárásaiba. A kis elemszám ellenére értékes információt szolgáltat például arról a demográfiai csoportról, amely aktívan részt vesz különféle képzésekben. A kutatás eredményei nem csupán a jelenlegi oktatási stratégiák finomításához nyújthatnak segítséget, de egyben inspirációként is szolgálhatnak a jövőbeli kutatások számára, melyek a jelenlegi eredményeket kiegészítve, átfogóbb képet adhatnak az oktatásba való befektetésről és annak társadalmi hatásainak összefüggéseiről.

A kutatás eredményei

A következőkben összefoglalóan ismertetem a kutatás eredményeit.

A válaszadók többsége pozitívan értékeli az oktatásba történő befektetést, tekintve annak potenciális előnyeit, mint például a szakmai fejlődés, karrierlehetőségek bővülése. Az alapvető demográfiai változók – nem, életkor, iskolai végzettség – mentén ugyanakkor eltérő hajlandóságot figyelhetünk meg az oktatásba való befektetés iránt. A nők, a 25 év felettek, a gimnáziumi érettségivel vagy diplomával rendelkezők, valamint a több képesítéssel bírók esetében magasabb a továbbtanulás iránti kedv, mint a férfiak és idősebbek körében.

A nők, különösen a fiatalabb korosztályokban, aktívabban és nagyobb elkötelezettséggel fektetnek be az oktatásba, amit kutatásom eredményei is megerősítenek, összhangban az OECD 2023-as jelentésével és a KSH 2011-es adataival. Ez a tendencia összefügg a növekvő társadalmi és munkaerőpiaci elvárásokkal, valamint a nők számára nyíló új karrierlehetőségekkel. Bár a férfiak körében alacsonyabb az oktatásba való befektetés aránya, intenzitása viszont jelentősen a technikai és műszaki területeken mutatkozik meg.

A fiatalabb korosztályok körében a magasabb jövedelem, pozíció és külföldi munkavállalás a fő motiváció az oktatásba történő további befektetésre. A középkorúak körében a stabil élethelyzetre való berendezkedés és az ismeretszerzés érvényesül. Az idősebb (45 év feletti) korosztályban a motivációk jelentősen csökkennek.

A 30-45 év közöttiek átlagosan több időt és pénzt fordítanak saját képességeik fejlesztésére.

A kutatási adatok elemzése alapján az egyének társadalmi-gazdasági háttere jelentősen befolyásolja az oktatásba való befektetés motivációit és várható hozamait. Például a magasabb társadalmi-gazdasági státuszú résztvevők gyakrabban említették a karrierlehetőségek bővítését és a jobb jövedelem elérését mint fő motivációjukat az oktatásba való befektetéshez. Ezzel szemben az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú résztvevők inkább az ismeretszerzést és a személyes fejlődést hangsúlyozták, ami azt jelzi, hogy számukra az oktatási befektetés inkább a társadalmi mobilitás és személyes fejlődés eszköze.

A tanulmányi terület szintén fontos szerepet játszik az oktatásba való befektetés percepciójában. A műszaki és gazdasági területeken végzett vagy tanuló egyének gyakran említették a piaci igényeknek való megfelelés és magasabb jövedelmi potenciál jelentőségét. Ezzel szemben a bölcsészettudományi vagy társadalomtudományi területeken tanulók vagy végzetek inkább a személyes érdeklődés és társadalmi hozzájárulás aspektusait emelték ki. Ez azt sugallja, hogy különböző tanulmányi területeken is eltérő motivációk és várakozások húzódnak meg az oktatásba történő befektetéssel kapcsolatban. A kutatásom eredményei az oktatásba való befektetés motivációit és hozamait vizsgálva számos hasonlóságot és eltérést mutatnak Polónyi István 2004-es kutatásával összehasonlítva. Mindkét kutatás kiemeli, hogy az oktatási motivációk sokszínűek és jelentősen befolyásolják az egyéni és társadalmi-gazdasági hátteret. Kutatásom ugyanakkor új perspektívákat nyújt a motivációk demográfiai különbségeinek vizsgálatával, rámutatva, hogy ezek jelentősen eltérnek a különböző nemek, korcsoportok és iskolai végzettség között. A társadalmi-gazdasági hátterek hatását tekintve mindkét kutatás rámutat, hogy az egyének társadalmi-gazdasági státusza befolyásolja az oktatásba való befektetés motivációit és várható hozamait. Kutatásomban a tanulmányi terület hatása fontos elemzési szempontként jelenik meg, hangsúlyozva, hogy különböző tanulmányi területeken eltérőek az oktatásba való befektetés percepció.

Fontos kiemelni, hogy a válaszadók 66 százaléka rendelkezik valamilyen nyelvvizsgával. A nők, valamint a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők köré-

ben magasabb a nyelvvizsgával rendelkezők aránya (69 százalék). A megkérdezettek 94 százaléka rendelkezik valamilyen számítógépes tudással, melyek szintje az alapfokú és felhasználói szint között változó. A modern munkaerőpiac számára alapvető készségnek számít a számítógépes tudás és ugyanígy fontosak a nyelvi készségek is. Kutatásomban tetten érhető az a tendencia, miszerint minél magasabb az egyén iskolai végzettsége és minél inkább olyan pozíciót tölt be, ahol az elvárt, annál inkább felfelé tolódik a számítógépes tudás szintje.

A finanszírozás többnyire önerőből (73 százalék) vagy szülői támogatással (36 százalék) történik. Az állami és munkaadói támogatásokat, illetve hitel és ösztöndíjlehetőségeket a megkérdezettek mindössze 10 százaléka használja ki. A képesítések piaci értéke és a foglalkoztatás terén érzékelhető különbségek figyelhetők meg: a PhD-hallgatók 100%-a, az egyetemi diplomások 89,5%-a, míg az érettségizetteknek mindössze 40%-a dolgozik a megszerzett képesítés területén. Ez összhangban van a University of Bristol és a Hungarian Ministry of Education által bemutatott tendenciákkal, melyek szintén rámutatnak a magasabb iskolai végzettség piaci előnyeire, valamint az OECD 2020-as jelentésével, amely a középfokú és felsőfokú végzettségűek bérelőnyét tárgyalja. Fontos megjegyezni, hogy egyes szakmák esetében a képzések szükségesek a szakmai előmenetelhez, így például az óvodapedagógusok, üzletvezetők, befektetési tanácsadók és különféle menedzser munkakört teljesítők körében magasabb az oktatásba való befektetés.

Az oktatás hozamai közül a gazdasági hozamok rajzolódnak ki erőteljesen. A megkérdezettek 33 százaléka új állást talált, 36 százaléka stabil élethelyzetet teremtett magának és családjának, 23 százaléka fizetésemelésben és 20 százaléka előléptetésben részesült. A gazdasági előnyök mellett a kérdezettek 37 százaléka számolt be arról, hogy a befektetés jobb közérzetet és boldogabb életkörülményeket hozott.

Az élethosszig tartó tanulásnak is többnyire pozitív megítélése van: hasznos és megtérülő befektetésnek tartják, mely jobb közérzetet és fejlődést eredményez. Az élethosszig tartó tanulás mellett a válaszadók érveik, hogy „segít igazodni a környezeti változásokhoz, segít nemzetközi kapcsolatokat teremteni és érvényesülni”

/ „a képzésekkel több leszek a szakmámon belül” / „a folyamatos fejlődés, tanulás elengedhetetlen az önmegvalósításhoz, kiégés elkerüléséhez” stb.

A kutatás eredményei alapján az oktatás és a jövedelem, karrierlehetőségek, valamint társadalmi integráció közötti kapcsolat egyértelmű: a magasabb iskolai végzettség általában jobb karrierlehetőséget és jövedelmet eredményez. Az élethosszig tartó tanulás pozitív megítélést élvez, mint megtérülő befektetés, amely számos előnnyel jár, többek között a szakmai fejlődés, karrierlehetőségek bővítése és a mentális jóllét terén.

Ha a gazdasági aktivitást is figyelembe vesszük, azokban a foglalkoztatási területeken, melyek alacsonyabb végzettséget igényelnek és kevesebb szakmai fejlődési lehetőséget kínálnak – mint az ügyfélszolgálat és az adminisztráció -, ott általában alacsonyabb és kevesebb befektetéssel találkozunk. Bár az oktatás általában értékes befektetésnek tekinthető, fontos szem előtt tartani, hogy vannak olyan körülmények, ahol ez a megtérülés nem egyértelmű. Példaként említhetjük a diplomás munkanélküliség jelenségét vagy azokat a helyzeteket, ahol az oktatás költségei magasak, ami csökkenti az oktatásba való befektetés vonzerejét. Ez különösen akkor válik nyilvánvalóvá, amikor a munkaerőpiac nem képes megfelelően integrálni a diplomásokat, vagy amikor az oktatási rendszer és a munkaerőpiaci igények között szinkronhiány mutatkozik. Kutatásomban is többnyire azzal érveltek az oktatási befektetés negatív oldalát megtapasztalók, hogy „nehéz elhelyezkedni diplomával”, „aránytalanul drága az oktatás Magyarországon” vagy éppen az állami támogatás hiánya miatt nem jut hozzá a megfelelő képzéshez.

Fontos figyelembe venni, hogy bár egyes képzettségek megszerzése vagy jelenlegi ismeretek bővítése jelentős anyagi befektetést igényelhet, a munkaerőpiac változásai miatt egyre inkább szükséges a folyamatos fejlesztés. Az állam, valamint a vállalatok, sok esetben támogathatják az egyén oktatásba történő befektetését, méghozzá az alábbi javaslatok mentén:

- állami és vállalati támogatások kibővítése, hogy az oktatás szélesebb körű elérhetősége a különböző társadalmi rétegek számára;
- a képzési kínálat bővítése, hogy a különböző igényeket kielégítse;

- az élethosszig tartó tanulás népszerűsítése, hogy az emberek felismerjék annak fontosságát.

Az élethosszig tartó tanulás népszerűsítése során fontos továbbá figyelemmel kísérni az eltérő igényeket és motivációkat. Ez kihívásokat jelent az oktatási rendszerek számára, hiszen az egyenlő hozzáférés és hatékony oktatás biztosítása nem mindig valósul meg egyformán mindenki számára. Az oktatási politikák és gyakorlatok folyamatos felülvizsgálatára és adaptálására van szükség ahhoz, hogy azok valóban mindenki számára megfelelő lehetőségeket nyújtsanak.

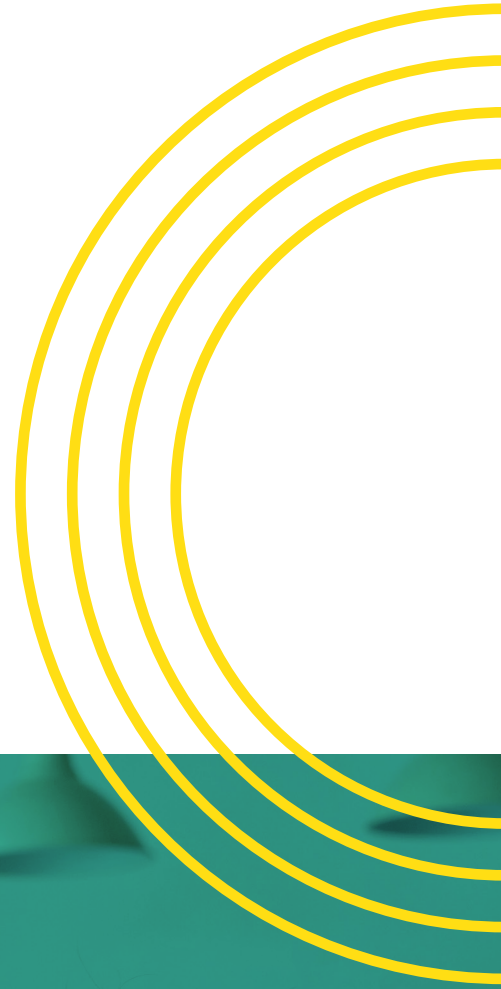
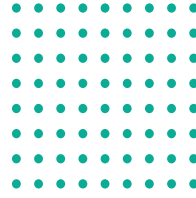
Összegzés

Az oktatás társadalmi és gazdasági megtérülésének vizsgálata számos korábbi kutatás tárgya volt. Jelen tanulmány rávilágított az oktatási befektetések komplexitására és fontosságára a mai társadalomban, különös tekintettel a demográfiai csoportok eltérő igényeire és motivációira. Az eredmények alapján az oktatásnak fontos szerepe van az egyének és a társadalom fejlődésében. Az oktatás hosszú távú befektetés, amely gazdasági előnyökön túl társadalmi integrációt és jobb egészségi állapotot is biztosít. Kiemelkedő a magasabb iskolai végzettség és a jobb karrierlehetőségek, valamint a magasabb jövedelem közötti kapcsolat. Az élethosszig tartó tanulás kulcsfontosságú a munkaerőpiaci versenyképesség megőrzésében és a személyes fejlődésben.

A kutatás rámutat, hogy az egyének tanulási motivációja mögött a szaktudás bővítése, az álláskereső reménye, szakképesítés megszerzése áll, de nem hagyható figyelmen kívül a munkahelyi előmenetel vagy új karrier elindítása sem. A fiatalabb korosztályok körében a magasabb jövedelem, pozíció és külföldi munkavállalás a fő motiváció az oktatásba történő további befektetésre. A középkorúak körében a stabil élethelyzetre való berendezkedés és az ismeretszerzés érvényesül. Az idősebb (45 év feletti) korosztályban a motivációk jelentősen csökkennek. Az egyén oktatási befektetése során a jól látható hozamot keresi, mely lehet a magasabb jövedelemhez, jobb karrierlehetőségekhez jutás, vagy akár a társadalmi integráció reménye.

A kutatás eredményei rávilágítanak, hogy az oktatásba történő befektetés mértéke változó lehet a gazdasági aktivitás függvényében, különösen azokban a munkakörökben, ahol alacsonyabb végzettség szükséges és kevesebb szakmai fejlődés áll rendelkezésre. Ez felveti a további kutatás szükségességét a különböző demográfiai csoportok és szakmák közötti eltérések mélyebb vizsgálatára. A jövőbeni kutatásoknak összpontosítaniuk kellene arra, hogy hogyan lehet az oktatási rendszert és a munkaerőpiaci környezetet optimalizálni az egyének számára, hogy maximális hozamot érjenek el befektéseikből. Az állami és vállalati szerepvállalás további vizsgálata is fontos lehet a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek csökkentése és a széleskörű hozzáférés biztosítása érdekében.

Irodalomjegyzék

- Babbie, E. (1998). A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó.
- Centre for Research on the Wider Benefits of Learning. (2002). The Wider Benefits of Learning Papers. Institute of Education, London.
- Dobos, E. (2013). Coaching a felsőoktatásban 2. rész. Magyar Coachszemle, 1. Elérhető: https://epa.oszk.hu/02300/02303/00004/pdf/EPA02303_MC_2013_1.pdf
- Eurostat. (n.d.). Education and training. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/database>
- Farkas, É. (2013, április 11). Magyar és Európai Oktatáspolitikai: Hazai folyamatok és nemzetközi trendek az egész életen át tartó tanulásban. Szegedi Tudományegyetem BTK.
- Gabriella, P. (2009). A társadalmi tőke és az iskola. Oktatás és Társadalom Kiadó.
- Hungarian Ministry of Education. (2001). Oktatási Fehérkönyv.
- Institute of Education. (n.d.). The Wider Benefits of Learning. http://www.deutscher-lernatlas.de/fileadmin/Inhalte/Ergebnisse/Publikationen/WBL_4.pdf
- Institute of Education. (n.d.). The Wider Benefits of Learning. http://www.deutscher-lernatlas.de/fileadmin/Inhalte/Ergebnisse/Publikationen/WBL_3.pdf
- István, B. (1997). A gazdaság versenyképessége és az oktatás. Budapest.
- István, F. (2010). A hazai felsőoktatási jelentkezések fontosabb összefüggései. https://www.felvi.hu/pub_bin/dload/felsooktatasisimuhely/FeMu/fuzet_01/oldal9_28_fabri.pdf
- István, P. (2004). A felnőttképzés megtérülési mutatói. Felsőoktatási Kutatóintézet.
- Júlia, V. (1998). Oktatás-gazdaságtan. Közgazdasági Szemle Alapítvány.
- Központi Statisztikai Hivatal. (2011). Statisztikai Tükör. www.ksh.hu
- Központi Statisztikai Hivatal. (2011). A munkaerőpiac változásai Magyarországon. www.ksh.hu
- Központi Statisztikai Hivatal. (2016). Statisztikai Tükör. www.ksh.hu
- Központi Statisztikai Hivatal. (2004). Lifelong learning. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/lifelong_learning.pdf
- Központi Statisztikai Hivatal időszaki felmérések. (2018). <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1718.pdf>
- Krisztina, F. D. (2018). A felsőoktatási lifelong learning társadalmi és gazdasági haszna: kutatás - fejlesztés - innováció. MELLearn Egyesület. Kutatóintézet, N. (2017). A középiskola és az érettségi szerepe a jövőtervezésben. http://regaprojekt.ro/letoltes/NSKI_erettségi_kutatas.pdf
- László, H. (2015). A tanulásba való befektetés társadalmi megtérülése. http://melllearn.hu/wp-content/uploads/2018/11/teljes_v3.pdf
- OECD. (2020). Education at a Glance 2020: OECD Indicators. <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- OECD. (2022). Education at a Glance 2022: OECD Indicators. <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- OECD. (2023). Education at a Glance 2023. <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- Országos Felsőoktatási Információs Központ. (n.d.). Felsőoktatás. <http://ofi.hu/tudastar/felsooktatas-110209>. A hozzáférés dátuma: 2023.11.10.
- Rudolf, A. (2006). A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon. TÁRKI. <http://old.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a828.pdf>
- Rudolf, A. (2006). Bevezetés a szociológiába. Budapest.
- Tankönyvtár. (n.d.). Szerkezeti feszültségek az oktatási rendszerben. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2009_0026_kovi_okt_rendsz/3351_szerkezeti_feszultsgek.html. A hozzáférés dátuma: 2023.11.01.
- Tankönyvtár. (n.d.). Specialis andragógia. https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2010-0019_Specialis_andragogia/ch14.html. A hozzáférés dátuma: 2023.11.01.
- Tyson, E. (2014). Pénz, pénz és pénz. Panem Kiadó.
- University of Bristol. (n.d.). ELLI (az Egész életen át tartó tanulás hatékonysági leltára). <https://elli.global/>
- Veres-Hoffman-Kozák. (2009). Bevezetés a piackutatásba. Akadémiai Kiadó.

